

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

4 Vtrum ratio & effectus formalis quantitatis continuæ sit diuisibilitas, vel distinctio, vel extensio partium substantiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

exercere munus mensurandi nisi per modum unitatis aut repetitionem eius: dum enim palmo virgam metimur, non aliter agnoscimus magnitudinem eius, nisi quia est vnus duorum vel plurium palmarum atque ita videtur ibi intercedere quædam analogia proportionalitatis.

Accedit etiam, quod unitas vt sit mensura certa, non indiget alia mensura, nam cum ipsa sit indiuisibilis, immensurabilis etiam est quantitatiue sub ea ratione, & ideo apta est naturæ suæ vt sit prima mensura. At vero quantitas continua vt possit cum certitudine sumi ad mensurandum, necesse est vt prius ipsa mensurata sit, vt in omnibus artificiosis mensuris videre licet. Quo fit vt in eis necesse sit aut in infinitum abire, vnum per aliud mensurando, aut cerre circulum aliquem committere, quod maxime fieri solet sumendo mensuras aliquo modo diuersarum rationum. Vt in monetis v. g. valor maioris per minores repetitas mensuratur: Valor autem minime monetæ mensurandus erit pondere: pondus autem mensurandum erit alio genere mensuræ. Et in huiusmodi circulo necesse est siftere in aliqua mensura, quæ per designationem in certa quantitate primò sumpta sit, & deputata vt sit regula aliarum: quæ in tantum habuit certitudinem, & potuit induere rationem mensuræ, in quantum ad aliquam indiuisibilitatem, & unitatem redacta est. Alia multa disputant de hac ratione mensuræ Soncinus, Iauellus, & alii 10. Metaphysicor. à principio: sed omnia quæ alicuius momenti esse videntur, in his quæ diximus, comprehensa sunt.

SECTIO IV.

Vtrum ratio & effectus formalis quantitatis consistat in diuisibilitate, vel distinctio aut extensio partium substantiæ.

Ira hanc quæstionem diuerfitas est opinionum, quæ ex parte posita est solum in diuerso vsu vocum, partim etiam in re ipsa.

Due sententiæ referuntur.

Deunt ergo multi authores primam rationem quantitatis positam esse in hoc, quod constituat quantum per se diuisibile in partes eiusdem rationis, quatenus quantæ sunt. Ita sentit aliqui discipuli D. Thomæ, vt Soncin. 5. Metaph. quæst. 21. & Iauell. qu. 10. & significat Capreolus in 2. distinct. 3. ar. 1. ar. 3. ad vltimum Scoti contra secundam conclus. & distinct. 19. q. 1. ad 2. cont. 1. conclus. & Albert. lib. 1. Phys. tract. 2. cap. 4. Scot. in prædictam. q. 18. Vbi probat eam sententiam primo ex definitione quanti data à Philosopho, & explicata supra 1. section. Secundo, quia iuxta varios modos diuisibilitatis diuiduntur species quantitatibus: nam & quantitas continua differt à discreta, quia est diuisibilis in partes, quæ erant copulatæ termino communi, discreta vero est diuisibilis in ea, quæ terminum communem non habebant: & quantitas continua quatenus diuisibilis est secundum vnam aut duas, aut tres dimensiones, in plures species distinguitur. Tertio, quia hæc diuisibilitas per se primo conuenit quantitati, aliis vero ratione illius.

Hæc vero sententiæ aliis non probatur, sed aiunt extensionem partium, id est, quod res habeat partem extra partem, esse proprium munus quætitatis. Hanc sententiam, quantum ad priorem partem negant, diuisibilitatem esse formalem rationem quantitatis tenet Scotus 5. Metaphysicor. quæstione 9. & Anton. Andr. quæstione. 10. Qui in eo maxime fundantur, quod diuisibilitas est quidam respectus, qui non po-

test esse essentia quantitatis, quæ est res absoluta. Quæ ratio non est magni momenti, nam diuisibilitas potius intelligitur per modum cuiusdam capacitatis seu potentie passiuæ, & ad summum concipi potest vt includens respectum transcendentalem: quod nõ repugnat entitati absolutæ præsertim accidentali, vt est quantitas. Quoad posteriorem vero partem docent illam præter citatos authores, Durandus 1. d. 3. q. 1. Niph. lib. 5. Metaph. disp. 9. Louan. & Soto in prædicam. & quoad vtramque latius Fonsec. 5. Metaph. c. 13. q. 1. Sect. 2. & 3. Quorum præcipuum fundamentum esse potest, quia diuisibilitas non est id quod primo conuenit quantitati: sed hæc captitudo conuenit illi ratione extensionis: Vniuscuiusque autem rei essentialis ratio est in quod primo ei conuenit: ergo. Maior patet, nam res ideo est diuisibilis, quia habet in se partium distinctionem: ergo hæc est prior ratio, quam ratio diuisibilitatis: nec potest esse in quantitate alia ratio prior illa: nam si quis quærat cur quantitas habeat partium distinctionem, non poterit alia ratio reddi nisi quia per se est talis naturæ. Qualitates enim materiales habent distinctionem partium quatenus sunt in subiecto quanto & extenso: & similiter substantia aut materia, quia quantitate affecta est, extensionem partium habet: at quantitas ipsa non per aliud, sed per sese, neque in ipsamet concipi potest alia prior ratio vnde hoc habeat, nisi quia hæc est eius essentia.

Extensionem esse rationem quantitatis, cum concordia vtriusque sententiæ.

Veruntamen, licet concedamus sententiam hanc veram esse quantum ad id quod affirmat, immerito tamen reprehendit priorem, nam illi authores qui diuisibilitatem ponunt rationem quantitatis per eam nil aliud intelligunt, quam extensionem seu diuisionem partium. Expresse enim Capreolus citato loco ait diuisionem dupliciter accipi. Primo vt dicat separationem partis à parte: & hoc modo diuisibilitatem non esse de ratione quantitatis. Secundo, vt solum significat negationem vnus ab alio: & ita dicit sumi, cum diuisibilitas ponitur ratio quantitatis. At vero partes esse extensas nihil aliud esse videtur, nisi quod vna excludat aliam, vel non sit alia: id est ergo est diuisibilitas quod extensio quoad rem significatam, nisi quod illud nomen sumptum est ex aptitudine ad diuisionem vel realem vel intellectualem, quatenus in quantitate & per quantitatem concipimus vnam partem esse extra aliam. Quæ quidem aptitudo in rigore sumpta, cum omnibus quæ includit vel connotat, potius est proprietas quædam quæ ratio quantitatis: proprietas (inquam) non quidem addens quantitati aliquam rem vel modum realem ab ea distinctum, sed connotans tantum aliquid extrinsecum, sicut de attributis entis & aliis similibus sæpe dictum est, & in sequentibus etiam dicetur. Non est autem nouum in Dialectica vel Philosophia nomine proprietatis indicari radicem & essentiam rei. Aliud vero nomen sumptum est ex locali situatione rei quantæ & partium eius: nam illud proprie vt extensum concipimus, quod habet partes. extensum aut diuisibile spatium occupantes. Vnde si attente res consideretur, non minus posterius nomen sumptum est ex proprietate, quam prius vt iam declarabo.

Quæ extensio sit propria quantitatis, & circa hoc prior sententiæ.

Maior difficultas est, quomodo sit intelligenda hæc extensio, quæ pertinere dicitur ad essentialem rationem quantitatis, seu ad primarium effectum

IV.

V.

effectum formalem eius. Multi enim intelligunt ipsam distinctionem partium in propriis partialibus entitatibus earum, esse extensionem essentiali quantitati, atque ita illi propriam ut nulli rei formaliter convenire possit nisi per ipsam. Hanc sententiam insinuat Capreolus loco supra citato: declarat enim divisibilitatem quam cōfert quantitas, solum esse quod una pars non sit alia. Et latius idem habet in 2. distinctione 18. quaestione 1. ubi ait, quod substantia sine quantitate non habet partes, & quod si Deus conferret materiam sine quantitate, illa non haberet partes, quia de intrinseca & formali ratione partium, ut partes sunt, est quantitas, ita ut licet materia vel substantia materialis sit prior natura quantitate, utpote subiectum eius, tamen materia ut habens partes actu, non est prior sed posterior natura quam quantitas, quia per ipsam habet actu huiusmodi partes & unionem earum. Hanc opinionem sequitur Soncin. 5. Metaphys. quaest. 16. & ideo quaest. 22. putat, implicare contradictionem materiam cōservari sine quantitate. Et hanc sententia est valde vulgaris inter Thomistas.

Vide Fer. 1
Phys. q. 1.

VI.

Fundamentum eorum est, quia si quantitas non conferret formaliter materiam hanc extensionem, superponeretur ex se habens aliquam extensionem ante quantitatem: at hoc est impossibile. Primo, quia superflua esset quantitas alia in materia: propter nullum enim effectum esset necessaria. Secundo, quia cum materia sit pura potentia, non potest in ea intelligi distinctio partium nisi per quantitatem, nam actus est qui distinguit 7. Metaphys. text. 49. Tertio, quia iam materia ante quantitatem esset composita, quod repugnat, cum prima compositio, sit ex actu & potentia 8. Metaphys. text. 8. quae compositio non potest in materia secundum se praestelligi. Cōfirmatur, quia sola extensio praedicto modo explicata, est inseparabilis à quantitate, etiam de potentia absoluta: ergo signum est solam illam esse essentiali. Antecedens patet, quia in mysterio Eucharistiae ablata est à corpore Christi quanto omnis alia extensio praeter hanc quod una pars corporis eius non esset alia, etiam in Eucharistia.

Extensio partium substantiae quoad entitatem, non potest esse effectus quantitatis.

VII.

Sed hanc sententiam mihi non potest vlla ratione probari: existimo enim duplicem distinctionem inter partes materiae, quae quantitati subsunt, considerandam esse: Vnam entitativam, alteram situalem. Materia enim quae est in capite sub quantitate capitis, & est res partialis distincta à materia quae est in pede, & situ distat ab illa. De situali ergo distinctione dubium non est, quin à quantitate radicaliter proveniat: de entitativa vero id censeo falsum & impossibile.

VIII.

Primo quidem, quia in uniuersum censeo impossibilem rem aliquam, quae veram ac propriam realitatem habet, distingui ab alia simili per aliam entitatem à se distinctam. Primo: quia unaquaeque res simplex, sicut per se ipsam est ens, ita per se ipsam est una transcendentaliter: ergo per se ipsam est in se indiuisa, & distincta à qualibet alia. Secundo, quia res esse distinctas nihil aliud est, quam hanc esse hanc, illam vero esse illam, nam in his positiuis praeciso quocunque alio fundatur sufficienter hanc negatio, hanc rem non esse illam, in qua distinctio formaliter consistit. Tertio, quia alias procedendum esset in infinitum: nam si una res esset distincta ab alia per aliam entitatem, quero per quid distinguatur ab illa tertia entitate: si per se ipsam, idem dici posset de prioribus entitatibus, & praecise propter hunc effectum superflua est illa tertia. Si per aliam, procedetur ulterius, & sic in infinitum. Ut in praesenti, si hanc materiam di-

stinguatur ab illa materia per quantitatem, ab ipsa quantitate per quid distinguatur? Non certe per quantitatem, cum illa sit aliud extremum illius distinctionis: ergo per se ipsam: ergo eadem ratione poterit per se ipsam entitativae distinguere ab alia materia. Sicut etiam materia non distinguatur realiter à forma per quantitatem, sed per suam entitatem: ergo eodem modo potest una pars materiae ab alia entitativae distinguere per se ipsam.

Secundo id declaratur, quia materia prius natura creatur & habet esse quam recipiat quantitatem: ergo prius etiam natura intelligitur ut habens totam entitatem suam in qua recipiat totam quantitatem, & diversas partes suae substantiae, in quibus diversas partes quantitatis recipiat: ergo non habet à quantitate partium distinctionem. Respondent materiam ex se seu prius natura habere partes in potentia, non in actu. Sed interrogo, quid sit habere partes in potentia: nam si hoc sit habere illas unitas & componentes unum totum, & non ut entia actu diuisa & distincta; sic verum est, illas partes esse in potentia: tamen hoc nihil ad rem spectat, nam etiam sub quantitate continua illae partes sunt illo modo in potentia & non in actu, quanquam melius ac verius dicatur entia in potentia, quam partes in potentia. Si autem habere partes in potentia sit re vera non habere illas, sed expectare illas à quantitate, hoc plane est impossibile. Primo, quia illae partes sunt substantiae: non potest autem quantitas formaliter dare aliquid substantiae. Secundo, quia illae partes sunt subiectum partium quantitatis: non potest autem accedens formaliter dare subiecto entitatem eius. Tertio, quia totum nihil aliud est quam partes eius simul sumptae & unitae: ergo si materia ex se & prius natura quam intelligatur habere quantitatem, habet integram suam entitatem, habet etiam entitatem suarum partium.

Dicent fortasse, hoc recte concludere de partibus quoad entitatem, non vero quoad partialitatem, seu quoad esse partium. Sed hoc etiam nihil est, quia esse partium supra entitatem earum nihil addit, nisi vel relationem praedicamentalem, quae est impertinens ad propositum, cum sit posterior compositione & unionem partium, & inde resultans: vel unionem inter entitates partiales ad componendum unum totum, & hanc etiam supponitur ordine naturae inter partes materiae eiusdem continui. Secundo, quia supponitur tota entitas materiae, & consequenter tota entitas partium eius, & non possunt supponi omnes ut actu diuisae, id enim impossibile est: ergo ut unitae. Tertio, quia unio harum partium, quae per se & immediate confurgit totalitas entitatis materiae, non potest formaliter fieri per aliquod accedens, alioquin non posset ex illis partibus unum per se fieri, neque una substantia: est ergo etiam illa unio substantialis & consequenter conveniens materiae ex se, & ut praevenerit quantitatem.

Tertium argumentum sumitur ex illa hypothese, quod Deus conservet materiale substantiam sine quantitate. Nemo enim (ut melius moderni auctores advertunt) rationabiliter negare potest, id fieri posse à Deo. Nam, si Deus conservat quantitatem sine substantia, quomodo negari potest posse conservare substantiam sine quantitate? cum multo maior sit dependentia accidentis à substantia, quam substantiae ab accidente. Item quia haec sunt res absolute & realiter distinctae; ergo sicut una sine alia, ita & viceversa altera sine altera conservari potest: de quo argumento videri possunt plura apud Gabriel. in 4. distinct. 1. quaestione 1. Ocham in quodlib. 4. quae. 37. Scotum in 2. distinctione 12. qu. 2. Denique, quia ex ea hypothese nulla probabilis contradictio inferri potest, ut iam ostendimus. Posito ergo illo miraculo in substantia illa esset & conservaretur tota entitas partium materiae, quae antea erat: ergo sicut antea

tea erant entitativae distinctae, ita etiam manerent entitativae distinctae, quia non potest una res ab alia realiter distincta, ita identificari cum illa, ut ex utraque fiat una simplex, quia illa non esset conservatio praesistentium partium seu entitatum, sed conversio earum in unam tertiam simplicem: si ergo conservatur tota materia, conservantur partes eius ut distinctae entitativae: ergo illa distinctio non est formaliter per quantitatem, cum possit manere sine illa. Atque idem argumentum fit de unione illarum partium: nam partes materiae non manerent in eo casu omnes inter se diuisae: id enim non minus impossibile est, quam quod quantum sit diuisum in omnem suam partem: manebunt ergo vnitae, & componentes unam materiam: ergo haec etiam unio seu integritas substantialis non spectat ad primum effectum formalem quantitatis.

Respondetur fundamento opposita sententiae.

Neque fundamenta contrariae sententiae sunt efficacia. Et in primo quidem petitur, an illa distinctio, & substantialis compositio, quam intelligitur habere materia ex se & ex suis partibus substantialiter integrantibus ipsam, prius natura quam recipiat quantitatem, dicenda sit extensio quaedam ipsius materiae. Quidam enim omnino negandum censent ob argumenta in illo fundamento insinuata. Vnde alii materiam dicunt habere quidem ex se partes integrantes, non tamen partes extensionis: seu habere partem & partem, non tamen partem extra partem. Ita Fonseca supra cum Paulo Venet. c. 12. l. 1. Metaph. Alii non dubitant eam extensionem appellare, quia ut ex Capreolo supra referebamus, extensio partium solum est, quod una non sit alia, sed hoc habent partes materiae ex se, & non per quantitatem: ergo habet materia ex se aliquam extensionem. Sicut etiam numerica distinctio censetur esse quaedam extensio: quo modo etiam multitudo Angelorum potest dici habere extensionem discretam. Vel sicut qualitas intensibilis habet latitudinem graduum in sua entitate, quae potest dici quaedam extensio, iam vero habet proprium nomen, & dicitur intentio, eo quod tota illa latitudo circa eandem partem subiecti versetur. Neque inde sit extensionem quantitatis non esse necessariam, quia est longe diuersae rationis: illa enim est tantum entitativa, & quasi transcendentalis: haec vero est quantitatiua habens proprium effectum, quem mox declarabimus. Nec refert, quod materia sit pura potentia, quia hoc non excludit quin habeat suam propriam entitatem in qua potest ex se habere substantialem partium distinctionem & compositionem, nam ad hoc sufficit, ut actu habeat suam partialem essentiam vel substantiam. Vnde licet prima compositio essentialis ac physica sit ex materia & forma: prima tamen integralis est ex substantialibus partibus materiae.

Et quidem, quod ad rem spectat, optima est haec posterior responsio, & consequens ad ea, quae diximus. An vero utendum sit voce extensionis quaestio videtur solum de nomine: & ideo ad tollendam controuersiam vel omitti potest illa vox, dicendo habere materiam ex se multitudinem partium non extensionem, vel certe uti possumus illa voce non simpliciter, sed cum addito, videlicet vocando illam extensionem entitativam seu substantialem.

Vnde ad confirmationem negatur assumptum, nihil in corpore Christi in Eucharistia nullam aliam extensionem reperiri praeter hanc quod una pars non est alia: vel nullam aliam esse inseparabilem a quantitate. Nam in corpore Christi in Eucharistia praeter substantialem distinctionem partium materiae, est etiam extensio partium quantitativa. Quia licet partes illius corporis actu non sint extensae in loco, tamen actu sunt ita extensae & ordinatae inter se, ut si non im-

Tom. II. Metaphys.

pedirentur supernaturaliter, deberent etiam actu habere extensionem in loco: quam extensionem habet a quantitate, & impossibile est illa privari, si quantitate non priuantur.

Vera extensio quantitatis declaratur.

Dicendum ergo est, extensionem, quam confert quantitas, in hoc consistere, quod res affecta quantitate, ex vi illius nata est habere extensionem partium in ordine ad locum, ita ut ex natura talis accidentis occupare necessario debeat extensum locum. Vnde ad usum terminorum distinguere possumus triplicem extensionem: una est entitativa, quae non pertinet ad effectum quantitatis, ut dictum est, sed potest inter partes substantiae & qualitatis reperiri sine quantitate. Alia dici potest extensio localis seu spatialis in actu. Et haec est posterior quantitatis. Alia denique est extensio quantitatiua, quae dici potest spatialis aptitudine, & in hac ponimus rationem formalem quantitatis. Quae declaratur inter duas materias seu duo corpora, nam quod materia huius corporis substantialiter ac realiter sit distincta a materia illius, non habet a quantitate, ut argumenta supra facta probant, sed a sua propria entitate. Quod vero illae duae materiae, ita sint affectae ut necessario debeant extendi seu separari loco, id proueniunt formaliter a quantitate. Quod ergo in diuersis corporibus seu materiis quali totalibus conspiciamus, intelligendum etiam est in partibus eiusdem corporis seu materiae inter se unitis. Atque hanc sententiam sic expositam non aliter probamus, nisi a sufficiente partium enumeratione. Et quia hunc effectum non habet substantia materialis ex se, sed a quantitate, ut sectione 2. ostensum est: nullus autem effectus prior aut inseparabilior isto intelligitur a nobis in quantitate: ergo non potest eius essentialis ratio melius explicari quam per hunc effectum formalem, cum essentialis ratio formae in habitudine ad suum effectum formalem consistat.

Dices: Haec extensio, ut explicata est, solum consistit in aptitudine quadam expellendi similem quantitatem ex eodem loco: haec autem aptitudo non potest esse essentialis ratio quantitatis, tum quia quantitas ut sic, est actualis forma dans actu suum effectum formalem, & non aliquam aptitudinem, tum etiam quia si aliquam praebet aptitudinem, illa potius est proprietas quaedam quam essentialis ratio, sicut supra dicebamus de ratione mensurae, & de diuisibilitate pro aptitudine sumpta, & idem est de aliis, quae infra numerabimus. Respondetur in primis, fere nunquam nos posse rerum essentias, prout in re sunt, explicare, sed per ordinem ad aliquam proprietatem: satisque praestare videmur, quando per eam proprietatem, quae est prima omnium & proxima essentiae rei, eam declaramus. Deinde, non dicimus essentiam quantitatis consistere in aptitudine expellendi aliud corpus, vel resistendi illi, ne in idem spatium ingrediat: nam haec aptitudo formaliter sumpta recte inter proprietates quantitatis numeratur. Sed dicimus, esse formam datam rebus corpoream molem, vel extensionem, esse essentialem rationem quantitatis. Quid vero sit habere molem corpoream, declarare non possumus, nisi per ordinem ad hunc effectum, qui est expellere similem molem ab eodem spatio, non quidem actu, cum per potentiam Dei absolutam impediri possit talis effectus, seruatō formali effectui quantitatis, sed aptitudine, ut de corpore Christi in Eucharistia paulo ante dicebamus. Nec refert, quod quantitas dum inest, actu faciat quantum, nam hoc ipsum est reddere corpus ita actu dispositum, ut quantum est ex se, requirat praedictam in loco extensionem. Ex forma enim actuali per se primo, & absoluta necessitate solum sequitur in actu proprius & primarius effectus eius: alii

Gg vero

XV.

XVI.

Obiicitur.

Solutio.

vero effectus sequi possunt tantum in aptitudine: quia non sunt proprie effectus formales (licet vocari soleant secundarii) sed vel ad materiales reducuntur, vel ad effectuos per resultantiam naturalem.

XVII.
Relatio ex
dictis.

Ex quibus obiter intelligitur, effectum formalem quantitatis proprius per extensionem, quam per diuisibilitatem declarari. Nam diuisibilitas sumi potest, vel Metaphysice & in ordine ad intellectum intelligentem vnam partem non esse aliam. Et hoc modo diuisibilitas non conuenit rebus per quantitatem, sed vnicuique per suam entitatem. Vnde etiam si hanc diuisibilitatem sumatur in ordine ad realem separationem, absolute & late sumptam, siue quocumque alio modo & a quouis agente fiat, sic etiam rem esse diuisibilem in partes integrantes, & eiusdem rationis, non est effectus formalis quantitatis, nam sicut potest Deus conseruare duas materias distinctas sine suis quantitacibus, ita quamlibet earum posset in partes separare aut diuidere: nulla est enim repugnantia, cum illæ sint in re distinctæ, vt ostensum est. Si autem diuisibilitas sumatur in ordine ad actionem Physicam, siue declaratur per designationem, siue per realem separationem, licet necessario supponat quantitatem in re diuisibili: non tamen ei proxime conuenit ex vi effectus formalis quantitatis, neque ex vi illius solius, sed necessarium est, vt interueniat etiam actualis extensio localis, seu situabilis. Nam si partes rei quantæ actu non extendantur loco, non poterunt sensibilibus designari vt diuisibiles, & multo minus poterunt realiter diuidi per motum Physicum. Nam Physica diuisio vel fit per repugnantiam & exclusionem vnius partis, dum aliud corpus introducit in locum eius, vel per aliam motionem vel alterationem Physicam, quæ etiam supponit corpus quantum, & loco extensum. Quapropter hæc diuisibilitas valde remota est ad explicandam essentialem rationem quantitatis. Extensio autem, prout est declarata, est valde proxima, & accommodata, quia nos non concipimus quantitatem nisi per corpoream molem: hanc vero concipere & explicare non possumus nisi per extensionem localem, aut saltem per ordinem ad illam.

Prima obiectio contra superiorem doctrinam.

XVIII.

Sed adhuc supersunt nonnullæ obiectiones. Prima est, quia Deus potest conseruare materiam sine quantitate extensam in loco seu spatio, ergo extensio prout à nobis declarata est: nõ potest esse formalis effectus quantitatis: quandoquidem materia per suam entitatem sine quantitate habet capacitatem & aptitudinem vt extendatur loco.

XIX.
Prima responsio.

Ad hanc obiectionem aliqui respondent negando assumptum, quia sublata quantitate non potest in partibus materiæ relinqui extensio, quia non retinent vllum ordinem partes illæ inter se: ergo multo minus retinere possunt in ordine ad locum. Patet consequentia, quia hic posterior ordo essentialiter supponit priorem. Et antecedens patet, quia ordo partium in toto pertinet ad essentialem effectum quantitatis. Propterea enim Theologi communiter in quartâ distinctione decima aiunt, Corpus in Eucharistia retinere extensionem partium corporis inter se, seu in toto: quia ille est essentialis effectus quantitatis. Quod si interrogas, quomodo maneret substantia aquæ, verbi gratia, absque quantitate quoad existentiam in loco, vel in spatio: respondent aliqui nullibi futuram, neque habituram realem presentiam vel propinquitatem ad aliquod spatium. Ita sentiunt Thomistæ, qui idem putant de substantia spiritali nullibi operante, scilicet nullibi esse, vt tractatur prima parte quæstione 32. & infra tractando

prædicamentum vbi nonnihil dicemus: & ostendimus hanc sententiam esse falsam: nulla enim res intelligi potest, quæ alicubi presentiam suam realem non exhibeat, siue dicenda sit ibi esse localiter, siue non. Nunc ergo de substantia materiali quantitate priuata facile admittemus non fore alicubi localiter circumscriptiue seu illo physico modo, quo corpora esse in loco consueverunt. Querimus autem vbi esset essentialiter.

Alii ergo respondent partes illius substantiæ confluras esse ad punctum indiuisibile. Quam sententiam impugnat Soto in prædicamento quant. q. secunda, quia seclusa quantitate, substantia materialis non potest moueri localiter: ille autem fluxus ad idem punctum non fieret sine motu locali. Sed nõ est reiicienda illa responsio vt impossibilis, quia sine dubio posset Deus in puncto constitutere totam illam substantiam absque nouo miraculo, quia iam non esset repugnantia naturalis inter partes eius. Et licet substantia sic existens non sit mobilis modo physico, vel contactu physico, effectum tamen mobilis eo modo quo substantia spiritalis præferimus Deo. Est tamen falsa illa sententia, quatenus ponit illum modum vt vnicum & necessarium, quod statim ostendamus.

Alii eroo dicunt, in eo casu illam substantiam posse collocari vel in spatio indiuisibili, modo prædicto, vel in spatio diuisibili, ita tamen vt tota esset in qualibet parte eius: quia cum extensionem nõ haberet, non posset esse tota in toto, & pari in parte. ita tenet Fonseca supra. Qui etiam addit, vt rous modo conseruaretur illa substantia, non habituram illam presentiam per motum successuum, sed per instantaneam mutationem, factam in eodem instante, in quo substantia priuaretur quantitate: qua mutatione omnes partes illius substantiæ collocarentur in puncto, vel in omnibus partibus spatii, etiam distantibus sine transitu per medium.

Ego vero possibile quidem existimo substantiam illam constitui in toto spatio, & totam in qualibet parte: nam si Deus in sacramento Eucharistiæ, ita posuit corpus Christi etiam quantum, multo magis posset id facere in substantia materiali priuata quantitate. Non tamen existimo hunc modum esse possibilem sine nouo miraculo, etiam posito priori de separatione substantiæ à quantitate. Quia non est conaturalis materiali substantiæ vel partibus eius, vt habere possit realem substantiam in diuersis locis etiam partialibus: vt constat, quia sub quantitate illam nõ habent, nec per quantitatem impediuntur quo minus illam habeant, sed ipsamet substantia materialis ex se habet hanc limitationem. In quo magna est differentia inter illam etiam nude sumptam, & substantiam spirituales, nam hæc natura sua est apta ad illud modum existendi in loco diuisibili, quasi per replicationem presentiam totius substantiæ suæ omnibus partibus loci sibi adæquati: at vero substantia materialis natura sua non est capax talis presentiam, ergo nec per ablationem quantitatis fieret naturaliter capax illius.

Vnde vltcrius addo, sine causa existimari hunc modum presentiam necessarium, vt materialis substantia quantitate priuata in spatio seu loco diuisibili conseruetur. Primum, quia si Deus duas materiales substantias simul conseruaret sine quantitate, non esset necessarium eas in eodem spatio simul constitutere, ita vt vbi vna integra esset, ibi necessario esset tota alia: quæ enim fingi potest huius rei necessitas? Posset ergo vnam hic, aliam Romæ constitutere, sicut duo angeli sunt in diuersis locis. Ergo pari ratione si conseruet sine quantitate plures partes eiusdem materiæ, non necessarium est, vt omnes illas simul faciat presentes loco, ita vt vbi est vna, necessario sit alia. Patet consequentia, quia sicut duæ materiæ, ita & duæ partes eiusdem materiæ realiter distinctæ

quantur inter se: quod autem partes sint vnitæ, non tollit earum distinctionem: ergo nec tollit quomodo distinctis locis seu spatiis partibus possint esse presentes. In quo non recte comparatur substantia materialis, carens quantitate cum substantia angelica: quia hæc non habet partium multitudinem, per quas possit distinctis locis partialibus adesse: illa vero huiusmodi partes retinebit.

Confirmatur & declaratur exemplo, nam si vas plenum vino aqua misto priuaretur quantitate, & tota substantia vasis & liquoris contineri in illo conseruaretur, non oporteret substantias vasis, & liquoris in eodem puncto constitui: ergo etiam substantia aquæ & vini, quamuis inter se sint imperfecte mixtæ, non necessario collocarentur ambo in eodem puncto aut spatio: ergo etiam ille liquor esset pura aqua, non esset necessarium omnes partes eius dicto modo collocari in eodem puncto aut spatio. Quid enim adhuc refert, quod partes eisdem spatiis partialibus inter se, quam cum partibus vini, cum illa vnio non tollat distinctionem, vt dictum est? Præterea, qui ponit substantiam, Perti v. g. quantitate priuatam, esse presentem toti spatio, in quo antea erat cum sua quantitate, re vera admittit partes illius substantiæ, manere presentes eisdem spatiis partialibus, & inter se distantibus, quibus antea erant: nam substantia capitis maneret in illo superiori spatio, & substantia pedis in inferiori: solum additur, quod etiam viceversa caput est in inferiori loco, & pes in superiori. Cur ergo repugnabit conseruare (vt ita dicam) vnam simplicem præsentiam in singulis partibus, absque illa repetitione. Non enim propterea habebit substantia maiorem partium extensionem, sed habebit vnicam tantum, & non sæpius seu infinities replicatam, sicut in alio casu.

Veram ergo esse existimo sententiam quam tenet Soto supra, in eo scilicet casu conseruari posse substantiam illam præsentem, secundum se totam toti spatio in quo antea erat, & secundum partes suas partibus eius. Imo, si Deus nolit adiungere aliam mutationem præter ablationem quantitatis, ex natura rei ita manebit. Quod sic declaro, quia nunc dum substantia est sub quantitate, licet mediante illa constitutur in loco, præsentia tamē in spatio, in quo substantia quanta esse concipitur, non solum est modus quantitatis, sed etiam ipsius substantiæ: quia cum substantia & quantitas diuersæ res sint, licet vna sit in eadem alia, necesse est vt modus præsentia vnus sit distinctus à modo alterius, quia vnamquamque earum intrinsece afficit, & cum illa identificatur. Si ergo auferatur quantitas, & conseruetur substantia, & nulla alia mutatio localis in substantia fiat, manebit substantia cum eadem præsentia substantiali, & cum eadem distantia vel propinquitate ad centrum & polos mundi atq; ita manebit præsens tota eidem spatio, & per partes eisdem partibus spatii.

Neg inde fit, manere quantam, quia non maneret cum mole corporea, neque extensa quantitativè, sed tantum præsentia, neque obliuaret aliis corporibus, quo minus illud spatium replere possent: neque partes eius diuersis partibus spatiis adessent, eo quod non possent, nec repugnarent esse in eodem: sed quia cum vtroque modo esse possent, inueniuntur presentes illis spatiis, & mutata non sunt: vel certe, quia ex voluntate Dei ita sunt constituta.

Vnde etiam colligitur, quomodo accipiendum sit vt sit, verum, quod frequenter dicitur, constitui re partem substantiæ extra partem esse effectum formalem quantitatis: quod Soto supra simpliciter admittit: dicit tamen esse effectum formalem secundarium, & extrinsecum, & ideo posse de potentia absoluta conseruari sine causa formali. Quod idem dicit de vnione partium. Sed non placet hæc responsio quia est valde lubrica, & confusa: non enim intelligitur qualis sit illa causalitas formalis extrinse-

Tom. II. Metaphys.

ca. Et in vniuersum falsum est suppleri proprie aliquem effectum formalem sine causa. Dicendum ergo est illam particulam *extra*, variis modis sumi posse, nam partem esse extra partem, potest sumi entitative tantum. Et hoc modo non est effectus quantitatis, sed ipsiusmet entitatis rei. Secundo potest dici *extra partem*, præsentia tantum, sicut vnus angelus potest dici esse extra hominis corpus, cum est in alio loco. Et hoc *extra* non est effectus formalis quantitatis, sed ipsius modi præsentia. Tertio dicitur vna pars esse extra aliam per naturalem repugnantiam essendi intra. Et sic spectat ad formalem effectum quantitatis, & non repetitur in corpore carente quantitate. Quarto addi potest, vt esse *extra* dicat adualem sicut localem quantitativum, & hoc spectat ad prædicamentum vbi, aut situs, vt postea videbimus.

Vnde falsum etiam censeo, quod partes substantiæ materialis quantitate priuatæ, necessario maneat confusæ, & inter se omnes immediate copulatæ quoad substantialem vnionem. Vt enim demus ita fieri posse, si Deus velit, tamen quod ex necessitate ita futurum sit, nulla veritabili ratione suaderi potest. Itaque existimo, si Deus corpus humanum sine quantitate seruet, & nullum addat miraculum, vel extraordinariam mutationem, fore, vt substantia manus sit immediate coniuncta substantiæ brachij, & non capitis, & sic de ceteris, nam iuxta veram sententiam partes substantiales integrantes hanc substantiam non vniuntur immediate per superficies quantitativæ, vt recte attigit Soto supra, & ex dictis hic à nobis constare potest, & magis constabit ex dicendis, sed vniuntur proprio nexu, & vinculo substantiali. Cum ergo ab eis separatur quantitas, retinere possunt eandem vnionem substantialem, quam inter se antea habebant, nulla noua vnione inter eas facta: ergo quæ antea vniebantur immediate, ita post ea manebunt: quæ vero solum vniebantur, interuentu aliarum partium conseruabuntur. Quod fit, vt si ordo partium in toto solum entitative & substantialiter sumatur, non pertineat ad effectum formalem quantitatis, sed ad ipsammet substantialem compositionem talis rei. Sicut ordo graduum in qualitate, à primo verbi gratia, ad octauum non est effectus alterius rei, sed pertinet ad intrinsecam integritatem talis entitatis. Cum ergo authores dicunt ordinem partium in toto esse effectum formalem quantitatis, intelligendum est de tali ordine, ratione cuius ex natura rei partes illæ necessario habituræ sunt ordinem similem in loco, nisi impediatur, qui vno verbo dici potest, ordo quantitativus.

Secunda obiectio soluitur.

Alia obiectio sumi potest ex condensatione & rarefactione: nam videmus eandem quantitatem naturaliter posse occupare maiorem & minorem locum sine additione vel diminutione quantitatis: ergo non consistit effectus formalis quantitatis in radicali extensione partium in ordine ad locum, id est, quod sint ita affectæ vt sese excludant ab eodem spatio. Patet consequentia, quia sub eadem quantitate eadem partes coarctantur ad breuius spatium. Hæc obiectio tangit questionem Physicam difficillimam de modo quo fit condensatio, quam hic obiter tractare non possumus. Si ergo teneamus quantitatem amitti in condensatione, & acquiri in rarefactione, erit facilis responsio, quantum ad præsentem spectat difficultatem: tamen incidetur in alias non minores, nimirum an materia simul cum quantitate acquiratur vel amittatur, an vero eadem manens informetur maiori & minori quantitate: vtrūque enim habet maximam difficultatem. Tenendo autem non addi neque auferri quantitatem, sed modum eius mutari in condensatione & rarefactione,

Gg 2

dicen-

dicendum est, quantita'em quidem extendere substantiam, & dari illi corpoream molem: tamen ex se & absolute sumptam non determinare certum terminum in illa extensione considerata in ordine ad spatium quod replere potest, sed iuxta modum maioris & minoris condensationis, huius extensionis terminum definiri. Quod sit absque penetratione proprie sumpta, quia sit per intrinsecam mutationem in modo ipsius quantitatis. Sed de hoc alibi latius.

Tertiae obiectioni satis fit.

XXX. **V**Ltima obiection, vel potius interrogatio esse potest, quo modo ad essentialiam rationem quantitatis pertineat, praedictam extensionem & molem tribuere substantiae: nam videtur potius per se convenire quantitati, ut ipsa in se habeat hanc molem, & extensionem partium, consequenter autem & secundario ut illud tribuat substantiae. Respondeo, verumque per se primo convenire quantitati sine repugnantia, quia quidquid quantitas habet, ad substantiam, & propter substantiam habet. Itaque instituta est primario quantitas, ut hunc effectum tribuat substantiae, & ideo talis natura facta est ut partibus constet, quae natura sua sese expellant ab eodem spatio: quae partes adhaerentes partibus materiam illam proprietatem illis communicant: atque inde ad materiales formas & alia accidentia corporalia derivatur.

SECTIO V.

Utrum in quantitate continua sint puncta, linea, & superficies, quae sint verae res inter se & à corpore reali-ter distinctae.

QUAE haecenus diximus de quantitate continua, potissimum conveniunt corpori, quod sine ulla controuersia est prima ac praecipua species quantitatis. De aliis vero speciebus, quae assignari solent sub quantitate continua, & de primo earum principio, quod est punctum, specialis est ac maior difficultas. Et ideo sigillatim de illis dicendum est.

Rationes, ob quas puncta nihil esse videantur.

II. **V**idetur ergo punctum nihil reale aut positivum esse in rerum natura: quod si punctum non est, nec linea erit, & ablata linea superficiem auferri necesse est: cum quia ablato principio, auferretur etiam principium: cum etiam quia ablato eo quod est indivisibile simpliciter, consequenter tolluntur alia indivisibilia secundum unam vel alteram dimensionem: nam est eadem omnium ratio, ut facile ex dicendis patebit. Probatur ergo primum antecedens, primo, quia punctum duplex intelligi potest scilicet terminativum & continuativum: ergo vel datur tantum alterum eorum, vel utrumque: neutrum dici potest, ergo neutrum datur. Probatur minor, quoad priorem partem, quia in primis nullum de facto est punctum terminativum tantum, quia nullum fingi potest, quod inter partes lineae non intercedat, siue illae partes lineae unam rectam lineam conficiant, siue obliquam, siue etiam angulum in illo puncto describant: quocumque enim modo in puncto uniantur, continuae sunt: sicut superficies quadrati corporis, etiam si in angulari linea coniungantur, continuae sunt: nullum ergo datur punctum terminativum. Secundo, quia nulla est ratio vel necessitas fingendi huiusmodi punctum terminativum: quem enim

Contrarium determinatum argumentum.

Secundum

effectum habet in rerum natura? Dices finire ad terminare lineam. Sed contra, quia si mente separaret tale punctum, linea manebit aequae finita, imo neque maior neque minor, quam antea intellegebatur: quia indivisibile additum non facit maius, & consequenter neque ablatum facit minus: ergo superfluum est huiusmodi punctum in rerum natura.

Atque hinc ulterius concluditur altera pars, scilicet non dari puncta continuativa, & a fortiori neque utraque simul, quia punctum, quod est continuativum duarum partium, est terminativum singulorum: si ergo ad terminandam totam lineam non est necessarium punctum: ergo neque ad terminandas partes: ergo neque ad continuandas. Secundo, quia si punctum continuans esset necessarium, maxime ad unionem partium: at vero partes possunt se ipsis immediate uniri sine interuentu puncti: sicut aliae res immediate se ipsis uniantur. Nam si partes illae uniantur in puncto tanquam in quodam tertio: ergo illi immediate acciperet se uniantur: alioquin procederet in infinitum: ergo multo melius uniantur immediate inter se.

Tertio, quia si dantur huiusmodi puncta, dantur infinita puncta in continuo realiter inter se distincta: nam si finita essent, aut linea constaret ex solis illis, aut haberet partes finitas, in quas solas diuidi posset: Vtrumque autem impossibile est. Non est autem minus impossibile dari puncta infinita in continuo: nam inde plane sequitur, posse dari infinitum in actu secundum multitudinem, quia non possunt inferri plura incommoda ex infinita multitudine quarumcunque rerum in actu, quam ex infinita multitudine punctorum in continuo: quia licet illa multitudo punctorum sit coniuncta aliis partibus continui: tamen re vera est actu in rerum natura. Quarto, quia si datur punctum continuans, necesse est distinguere realiter à partibus quas continuat, quia non est maior ratio cur sit idem cum una quam cum altera: nec potest esse idem cum utraque simul, cum illa sint inter se distinctae: ergo poterit Deus separare puncta à partibus lineae, quia non repugnat ut res realiter distincta à reliquis, ab eis separaretur: ergo eadem ratione posset Deus omnia puncta lineae collectivae sumpta à linea separare conservando partes lineae. At hinc sequuntur duo impossibilia: unum, quod maneret continuum in omnem suam partem diuisum: aliud, quod maneret in rebus infinita multitudo punctorum omnino discreta.

Quinto, haec eadem difficultas tacta in punctis, locum habet in lineis existentibus in magnitudine finita: idemque est de superficiebus. Et praeterea occurrit specialis difficultas, nam sequitur in corpore pedali, verbi gratia, esse lineam infinitae longitudinis simpliciter, & inter duo extrema puncta clausam, quae est aperta repugnantia. Sequela quoad priorem partem patet, nam infinitum simpliciter actu est, quod actu habet infinitas partes aequales, & non communicantes: at vero in huiusmodi magnitudine sunt infinitae partes lineae aequales, & inter se non communicantes, & vnitae: ergo component unam actu infinitam. Minor probatur, nam in magnitudine pedali signari possunt duae lineae eiusdem longitudinis inter se aliquantulum distantes in latitudine interiacente, ergo inter illas sunt infinitae lineae aequales continentes partes illius latitudinis: quae omnes lineae sunt partes vnus: quia uniantur in extremis punctis illius longitudinis. Et simile argumentum vulgare est de linea gyratiua, quae circuit omnes partes continui, proportionales quidem in longitudine, aequales autem in crassitie, secundum quam omnes partes illius lineae habent aequalitatem respectu alicuius certae longitudinis: & tamen sunt infinitae, sicut & partes proportionales.

Sexto